

امنیت اجتماعی و دانشگاه: مدلسازی احساس امنیت اجتماعی در دانشگاه تبریز

<https://sociology.tabrizu.ac.ir>

DOI:10.22034/jeds.2023.49056.1593 شناسه دیجیتال

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۱۱/۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۲۹

کمال کوهی^۱

چکیده

در محیط دانشگاهی، که نخبگان جامعه را دربر می‌گیرد، احساس امنیت اجتماعی یکی از بنیادی‌ترین اصل‌های توسعه و رفاه اجتماعی تلقی می‌شود؛ زیرا که در صورت عدم احساس امنیت در محیط دانشگاه سرمایه‌های انسانی کشور قادر نخواهند بود به رسالت اصلی خود عمل نمایند. بنابراین در همین راستا، مقاله حاضر کوشش می‌کند میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان را برآورد کرده و تأثیر سرمایه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و دینداری را بر آن مطالعه نماید. تحقیق به روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه تبریز بود که بالغ بر ۱۳۰۰۰ نفر بودند. از این تعداد، ۳۸۴ نفر بر اساس روش نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب تصادفی (چند مرحله‌ای) انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود. تحلیل پایایی و روایی متغیرهای پرسشنامه نیز نشان دهنده روایی و پایایی بالا است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان در سطح متوسط به بالا است. همچنین یافته‌های تحقیق نشان داد که میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب جنس و قومیت دانشجویان یکسان بوده، و تفاوت مشاهده شده معنی دار نبوده است. در مجموع، نتایج بدست آمده از مدل معادلات ساختاری نشان داد که متغیرهای سرمایه اجتماعی، دینداری و سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی توانسته‌اند ۱۲ درصد از تغییرات متغیر احساس امنیت اجتماعی را در بین دانشجویان مورد تبیین قرار دهد. طبق نتایج تحقیق می‌توان گفت که احساس امنیت دانشجویان دانشگاه به میزان دینداری، سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آنها بستگی دارد.

واژگان کلیدی: احساس امنیت، نهاد دانشگاه، سرمایه اجتماعی، دینداری، سرمایه فرهنگی

۱. دانشیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی و عضو مؤسس قطب جامعه‌شناسی سلامت دانشگاه تبریز- تبریز- ایران.
k.koohi@Tabrizu.ac.ir

۱- مقدمه و بیان مسأله

بدون شک امنیت اجتماعی، لازمه حیات هر نظام سیاسی و اجتماعی است. مقوله امنیت اجتماعی به مثابه یک آرمان و واقعیت، از حقوق اساسی مردم محسوب می‌شود و در نهایت برآیند مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین افراد مختلف در نظام اجتماعی است. امروزه نقش و اهمیت امنیت اجتماعی در پیشرفت هر جامعه‌ای تا بدان پایه است که آن را بستر و پیشنیاز هرگونه توسعه دانسته‌اند. این امر در جوامع در حال توسعه که با انواع بحران‌ها و چالش‌های مستمر ناشی از توسعه نیافتگی و بی‌ثباتی ساختارهای مختلف سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مواجه می‌باشند، نقشی تعیین‌کننده و قوی خواهد داشت. رشد و شکوفایی استعدادها، خلاقیت و فعالیت‌های ارزشمند در یک جامعه، بدون وجود امنیت امکانپذیر نخواهد بود. اصولاً انسان، برای رسیدن به موفقیت در زندگی و رسیدن به اهداف والای انسانی بعد از برآورده شدن نیازهای فیزیولوژیکی به امنیت و احساس امنیت اجتماعی نیازمند است. نیاز به امنیت پس از نیازهای فیزیولوژیکی انسان به عنوان یکی از ساختارهای اساسی و پایه‌ای تشکیل دهنده شخصیت قلمداد می‌شود. تا زمانی که فرد در زندگی روزمره خود احساس امنیت نکند هیچ پیشرفتی در ساختار شخصیتی خود نخواهد داشت. در سایه عدم امنیت اجتماعی، سایه آسیب‌های اجتماعی بر هر جامعه سنگینی خواهد کرد و میزان رضایت از زندگی کاهش خواهد یافت و انزوا و افسردگی، جایگزین شادی و نشاط خواهد شد (باپیری، کمربگی و درویشی، ۱۳۹۴: ۷۶).

هرگاه نیازهای اساسی انسان برآورده می‌شوند نیازهای تازه‌ای جای آن را می‌گیرند. به همین خاطر است که تولید نو به نو نیازها، انسان را به یک حیوان همیشه ناخرسند بدل می‌سازد (کوزر، ۱۳۹۹: ۶-۷۵). این در حالی است که در راستای پاسخگویی به نیازهای بشری، نهادهای مدرن، به ویژه علم و فن آوری، در سیر پیشرفت‌شان، خود و به دنبال آن، انسان معاصر را به مخاطره می‌اندازند. اولریش بک^۱ در اثر خود با نام جامعه در خطر^۲ بر گونه‌های جدیدی از مخاطرات مرتبط با علم و فن‌آوری‌های جدید و بزرگ مقیاسی مانند نیروی هسته‌ای، صنایع شیمیایی، و دست کاری ژنتیکی صحنه می‌گذارد. به باور بک، این خطرات به معنی دقیق کلمه محاسبه ناپذیراند، گستره‌ای بالقوه عام دارند و از ظرفیت‌های بخش خصوصی و عمومی در محافظت کردن یا تضمین امنیت فراتر می‌روند (بتون و یان، ۱۳۸۴: ۱۳۶-۱۳۵). بنابراین، می‌توان گفت که در جهان امروز احساس امنیت از خود امنیت مهمتر است. زیرا، در عصر حاضر احساس امنیت در قیاس با جوامع گذشته بواسطه پیشرفت تکنولوژی شکننده‌تر شده است.

۱. Ulrich Beck

۲. Risk Society

از آن جایی که امنیت از زیرساخت‌های نرم‌افزاری پیشرفت و توسعه به شمار می‌رود و بدون احساس امنیت اجتماعی بخش اعظمی از برنامه‌ها و فعالیت‌های اجتماعی بر روی زمین ناکامی می‌ماند، برای برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در حوزه‌های مختلف اجتماعی، به ویژه در فعالیت‌های علمی و دانشگاهی به حداقلی از وجود امنیت بالفعل در جامعه، مخصوصاً جامعه دانشگاهی نیاز جدی وجود دارد. پس می‌توان گفت که امنیت علاوه بر این که یک نیاز برای انسانها است، عامل بسیار مهمی در پیشرفت و توسعه هر کشوری محسوب می‌گردد. زمینه‌های مختلف توسعه اقتصادی، فرهنگی و... مستلزم وجود احساس امنیت در ابعاد مختلف فردی، اجتماعی و ملی است (هاشمیان‌فر، دهقانی و اکبرزاده، ۱۳۹۲: ۵۴). در نقطه مقابل آن چه مورد اشاره واقع شد، احساس ناامنی سرچشمه بسیاری از ناهنجاری‌های اجتماعی نظیر نابسامانی‌ها و نارضایتی‌های عمومی محسوب می‌گردد و ضرورت طراحی جامعه امن بر پایه روابط و مناسبات سازگار تنها در سایه باور به اصل اجتماعی و اجتناب ناپذیر «احساس امنیت» ممکن است (ربانی، عباس‌زاده، مولایی و اسلامی، ۱۳۹۲: ۲۶). بنابراین، در تحقیق حاضر سعی بر آن بوده است که به سؤالات (۱) وضعیت موجود جامعه جوان دانشگاهی (دانشگاه تبریز) در خصوص «احساس امنیت اجتماعی» چگونه است؟ و (۲) چه علل و عواملی در آن تأثیر گذار است؟

۲- پیشینه پژوهش

۲-۱- پیشینه تجربی

در ارتباط با موضع تحقیق، مطالعات متعددی در سطح داخلی و خارج از کشور انجام شده است که به برخی از مهمترین آنها اشاره می‌شود. احمدی و کلدی (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر سنندج و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن» نشان داد که روابط معنادار بین امنیت محل سکونت و حمایت اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی زنان وجود دارد و متغیرهای پایبندی مذهبی، پوشش مناسب، پایگاه اقتصادی - اجتماعی و رسانه‌های ارتباط جمعی در احساس امنیت اجتماعی تأثیر معنی‌داری نداشته‌اند.

حسنوند و حسنوند (۱۳۹۰) در تحقیقی پیمایشی خود تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی شهرستان سلسله)»، به این نتیجه رسیده‌اند که میزان احساس امنیت مالی، کمی بیشتر از حد متوسط و نرخ احساس امنیت جانی، پایینتر از حد متوسط است و همبستگی اجتماعی، نگرش به پلیس و جنسیت در احساس امنیت تأثیر داشته است. در همین راستا، نوروزی و فولادی (۱۳۸۸) در پژوهشی با نام «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۲۹ - ۱۵ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن» نشان می‌دهند که متغیرهای احساس امنیت: سکونت، پایگاه اقتصادی - اجتماعی و احساس نظم، تأثیر مثبت و مستقیم؛ و متغیر پای بندی مذهبی، تأثیر منفی و معکوسی بر احساس امنیت اجتماعی زنان دارد.

جعفری (۱۳۸۷) در تحقیق‌اش به این نتیجه رسیده است که سرمایه اجتماعی بر مصادیق نامنی از جمله کجروی، انحرافات، جرم و جنایات تأثیر گذار است؛ و با افزایش سرمایه اجتماعی احساس امنیت اجتماعی ارتقاء یافته و به تبع آن از شدت تهدیدات اجتماعی کاسته می‌شود. همچنین نتایج تحقیق گروسی و همکارانش (۱۳۸۵) نشان می‌دهد که از بین انواع اعتماد (بنیادین، اعتماد بین شخصی و تعمیم یافته)، میزان احساس امنیت اجتماعی فقط با اعتماد بین شخصی ارتباط معنادار آماری دارد. با توجه به نتایج تحقیق، دانشجویانی که از گروه‌های قومی متفاوت بودند، احساس امنیت اجتماعی مشابهی نداشتند. همچنان که دختران متعلق به گروه‌های درآمدی متفاوت از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی با یکدیگر تفاوت معنی داری داشتند.

پیترسون و واندررا^۱ (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان سهم مذهب در صلح و امنیت به این نتیجه رسیده‌اند که بازیگران مذهبی در شرق آفریقا دارای مشروعیت هستند و می‌توانند در فرایندهای تأمین امنیت شرکت نمایند. بنابراین، آنها در تأمین امنیت و کاهش تعارضات مرتبط با دین و مذهب نقش اساسی دارند. در همین راستا، الشاره، احمد الاعظم، الاحمد و الشاره^۲ (۲۰۱۸) در پژوهش بر روی تأثیر تعهدات مذهبی بر امنیت روانی دانشجویان دختر در دانشگاه اربید نشان داد که دانشجویان دختر از نظر دینی متعهد و از نظر روانی ایمن هستند. همچنین دینداری والدین و کیفیت روابط با دخترشان تأثیر معنی داری بر تعهد مذهبی و احساس امنیت روانی داشته است.

ایمانیان (۲۰۱۴) در مطالعه احساس امنیت کودکان طبقه متوسط در ایران نشان داد احساس همیشگی از اضطراب و در ماندگی ریشه در شرایط امنیت انسانی و وضعیت کودکان در جامعه بستگی دارد. کودکان دو واکنش متفاوت فعال و غیر فعال را در مواجهه با این احساس داشتند. کودکانی که در پاسخ به احساس ناامنی استراتژی فعالی را انتخاب کرده‌اند، احساس مدیریت ترس، احساس رضایت و احساس خوشبینانه در آنها رشد کرده و اما کودکانی که استراتژی غیر فعال در مواجهه با ناامنی داشتند، میل به قدرت، افسردگی و عدم اعتماد به دیگران در آنها رشد می‌کند.

آمورن سیریفونگ و پیمیات^۳ (۲۰۱۲) در تحقیق‌شان بر روی اجتماعات تایلندی در استان ناخون پاتوم^۴ نشان دادند که سرمایه اجتماعی مهمترین اصل برای حفظ و تقویت جوامع بوده و وجود آن برای تأمین هزینه‌های زندگی لازم و ضروری است. همچنین آنها به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه اجتماعی به عنوان ابزاری برای امنیت اجتماعی و حمایت اجتماعی در جوامع عمل می‌کند.

۱. Petersen and Wandera

۲. Alsharah, Ahmad, Alazam Alhamad, Al-Sharaah

۳. Amornsiriphonga and Piemyat

۴. Nakhon Pathom

بررسی‌های ویور^۱ (۲۰۱۰) در آمریکا نشان داده است که میان حمایت اجتماعی اطرافیان و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه معناداری وجود دارد و زنان مورد توجه همسر و دیگر اعضای خانواده مانند فرزندان، از احساس آرامش و امنیت بیشتری در مقایسه با زنان فاقد این ویژگی برخوردارند و شادی و نشاط چاشنی بسیاری از کارهای روزمره آنان محسوب می‌گردد.

وارنن، تارونن و نیملای^۲ (۲۰۰۹) به بررسی انتقادی از مفهوم ناامنی در میان جوانان ۱۳-۱۷ سال در فنلاند با استفاده از چهارچوب نظری جامعه مخاطره‌آمیز اولریش بک، گیدنز و کافمن پرداختند. نتایج بدست آمده نشان داد که تجربه جوانان از ناامنی در سه طبقه کلی یعنی دایره دورنی (ناامنی مربوط به احساسات شخصی و تجربیات درونی)، دایره اجتماعی (ناامنی مربوط به تعامل اجتماعی) و دایره بیرونی (ناامنی مربوط به واقعیت‌های خارجی نظیر شرایط بد اجتماعی و اقتصادی، خشونت و جنگ) قرار گرفتند.

کوپر^۳ (۲۰۰۸) نابرابری امنیتی را میان برندگان و بازندگان در جامعه مخاطره آمیز را با استفاده از چهارچوب نظری بورديو به شیوه کیفی در میان کارگران در کالیفرنیا بررسی کرده و به این نتیجه رسیده است که سطح برخورداری از سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، تعیین کننده میزان احساس امنیت است. افرادی که به طبقه پایین تعلق دارند به دلیل پایین بودن سطح برخورداری از این سرمایه‌ها در قیاس با افراد طبقه بالا و متوسط احساس امنیتی پایینی دارند. میزان دسترسی نابرابر به سرمایه اقتصادی، فرهنگی و به طبع آن سرمایه اجتماعی باعث تشدید نابرابری‌های امنیتی شده و این اختلاف در جامعه مخاطره آمیز باعث شکل گیری دو گروه بازنده‌گان و برنده‌گان شده است.

بوتی و پاسکال^۴ (۲۰۰۷) در پژوهشی به مقایسه کمی و پیمایشی میزان امنیت اجتماعی زنان و دختران محله‌های پاریس در جامعه فرانسه پرداخته و به این نتیجه نایل شده‌اند که زنان و دختران پاریسی از زندگی در محله‌های مسأله‌دار و ناامن و جرم‌زا واهمه دارند و سطح امنیت اجتماعی‌شان پایین است.

لنداستور مرلو و اوستگرن و همکارانش^۵ (۲۰۰۳) در تحقیقی تأثیر سرمایه اجتماعی را بر احساس ناامنی در بین جمعیت ۲۰ تا ۸۰ ساله در مالمو سوئد بررسی کرده‌اند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی یکی از عوامل اصلی تبیین کننده احساس ناامنی در بین جمعیت مذکور بوده است.

۱. Weaver

۲. Vornanen, Torronen and Niemela

۳. Cooper

۴. Bonnet & Pascal,

۵. Lindstorm, Merlo and Östergren

برنارد^۱ معتقد است، احساس ناامنی بیشتر متوجه زنان است. آنان وقتی در محیط‌های مردانه قرار می‌گیرند، ممکن است دچار فشار روانی و اضطرابی ناشناخته شوند. این اضطراب و افسردگی که زنان جوان در جلسات مردانه احساس می‌کنند، ممکن است منجر به لکنت زبان آنان گردد. برخی زنان از ترسی که در طول روز با آنها همراه است آگاه نیستند و تنها احساس ناخوشایندی در بهره‌گیری از محیط‌های عمومی شهری دارند. آنها با این ترس به دنیا نیامده‌اند، اما برای آنها، همگانی و هنجار شده است (هاوارد^۲، ۱۹۹۹: ۲۱۹).

۱-۲- پیشینه نظری

امنیت در لغت به معنای «نداشتن دلهره و دغدغه»، و در نتیجه، رهایی از خطر، تهدید، آسیب، اضطراب، هراس، ترس، و نگرانی یا وجود آرامش، اطمینان، آسایش، اعتماد، تأمین، و ضامن است. بنابراین امنیت منوط به رهایی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌هاست. به این ترتیب، امنیت دارای دو وجه سلبی و ایجابی است؛ در وجه سلبی، تحقق امنیت در گرو «نبود خطر» است و در وجه ایجابی، دستیابی به امنیت به «کسب فرصت‌ها و تضمین منافع و ارزش‌ها» بستگی دارد (ساروخانی و نوید نیا، ۱۳۸۵: ۸۸). تعریف و طرز تلقی گفتمان سلبی از امنیت عبارت است از توانمندی ایجاد شرایط عاری از خطر و مشکلات. چنین تعریفی از امنیت بر نگرش عینی و واقع بینانه از خطرات فیزیکی و مادی خارجی مثل جنگ، خشونت، آشوب و غیره تکیه و تأکید دارد (نوید نیا، ۱۳۸۲: ۲۷-۲۶). در رویکرد یاد شده، امنیت اجتماعی به ظرفیتی اطلاق می‌شود که تهدیدی از طرف یک بازیگر بیرونی نسبت به منافع حیاتی هیچ بازیگر اصلی وجود نداشته باشد. از این رهگذر تهدیدات در رویکرد سلبی دارای ویژگی‌های زیر می‌باشند: ۱- مقولاتی هستند که از ناحیه فضایی بیرون تولید می‌شوند؛ ۲- دارای ماهیت سخت افزاری هستند؛ ۳- از نظر چهره و گونه قابل تهدید نیستند و متناسب با شرایط و امکانات تحول می‌یابند؛ ۴- در وضعیت تراکمی قرار دارند؛ یعنی چهره‌های جدید چهره‌های قدیم را از بین نمی‌برد (بوزان^۳، ۱۳۷۸: ۵۸). در گفتمان ایجابی، امنیت به نوعی کسب فرصت و برخورداری از وجوه اجتماعی و فرهنگی، و نگرش ذهنی و درونی تعبیر می‌شود که از اطلاعات و دانش به عنوان ابزار استفاده می‌کند. در چنین رویکردی، امنیت ماهیتی تاسیسی دارد و باید توسط خود شهروندان آن جامعه ایجاد گردد. در مجموع رویکرد یاد شده بر این نکته تکیه و تأکید دارد که جامعه به مرحله و میزانی از دانش و آگاهی رسیده است که می‌تواند خود به تنهایی از منافع اش حراست نماید. بنابراین، بنابه چنین گفتمانی امنیت، توانایی و شرایط عینی را در بر می‌گیرد که در بستر آن می‌توان به منافع همگانی دست یافت (نوید نیا، ۱۳۸۲: ۲۷). خلاصه این که، امنیت اجتماعی را اطمینان و آرامش در برابر

1. Bernard

۲. Howard

۳. Buzan

ترس و بی‌ثباتی تعریف می‌کند. چنین امنیتی دارای دو بعد ایجابی و سلبی است: از یک سو، بر برخورداری از اطمینان و آرامش فکری و روحی تکیه دارد و از سوی دیگر، بر نبود ترس و دلهره و نگرانی‌هایی تأکید می‌گذارد که به سلب آرامش و آسایش منجر می‌شود.

گیدنز^۱ هم نوا با برخی از بزرگان پیشین جامعه‌شناسی نظیر وبر و در تأیید و تکمیل نظریه قفس آهنین او، از نوگرایی پیشرفته (متأخر) به «گردونه خردکننده» یاد می‌کند و خاطر نشان می‌سازد که «تا این گردونه در حرکت است، ما هرگز احساس ایمنی نخواهیم کرد؛ زیرا مسیر این گردونه سرشار از بیم پیامدهای سهمناک است» (ریتزر، ۱۳۷۷: ۷۶۵). گیدنز در همین رابطه به علل و دلایلی اشاره می‌کند که به باور او زمینه ساز تهدیدها و تردیدهای ما برای مواجهه با نوگرایی متأخر است. او در زیر مجموعه علل، بر جدا شدن زمان و مکان از هم و از محتوا و به دنبال آن، بریدن ریشه روابط اجتماعی از جغرافیای زمانی کنش‌های متقابل تکیه، و بر دلایلی تأکید می‌کند که به زعم وی خطاهای طراحان، و مدیران و مجریان عناصر جهان نوین به شمار می‌روند. گیدنز با طرح این مهم که بی‌ریزشی زندگی مدرن با بروز و برجستگی مسائلی مانند نیاز شدید به اعتماد به نظام‌های انتزاعی، به معنای عام، و نظام‌های تخصصی، به معنای خاص همراه است، در استعاره ای پرسش برانگیز از تلقیح مقداری اعتماد در هنگام اجتماعی شدن کودکان و فراهم آوردن پیله‌ای حفاظتی برای آنها برای برخورداری از قدری امنیت و اعتماد هستی‌شناختی در بزرگسالی سخن می‌گوید (ریتزر، ۱۳۷۷: ۷۶۷-۷۶۹). با این همه، آنچه برای جامعه و جهان تحت تسلط نظام‌های انتزاعی و فاصله‌گیری وسیع زمانی - مکانی حکم پاشنه آشیل را دارد، داشتن اعتماد (مهمترین رکن سرمایه اجتماعی) و اخلاقی شدن دوباره در چارچوب راه سوم نظری گیدنز، یعنی «واقع‌گرایی تخیلی» است که با هدف ایجاد تعادل میان آرمانهای تخیلی و واقعیت‌های زندگی روزمره در جهان نوین طرح می‌شود. در مجموع، گیدنز نیاز انسان به امنیت را تحت عنوان امنیت وجودی مطرح می‌کند. او ادعا می‌کند که امنیت وجودی از اطمینانی حاصل می‌شود که بیشتر آدمها را به تداوم تشخیص هویت خود و بقای محیط‌های اجتماعی و مادی کنش خویش وامی‌دارد (گیدنز، ۱۳۸۱: ۱۱۱-۱۱۰).

در نزد بک چیزی که در کانون توجهات نوگرایی قرار داشت، ثروت (و سرمایه‌های اقتصادی) و چگونگی توزیع برابانه آن بود؛ حال آن که، قضیه اصلی نوگرایی پیشرفته، مخاطره و چگونگی رویارویی با آن است. آرمان نوگرایی اولیه، برابری و آرمان نوگرایی ثانویه، امنیت است. از این نظرگاه، توزیع نابرابرانه سرمایه‌های اقتصادی (و منابع ثروت) و جهانی شدن صنعت پیامدهای خطرناک و مرگ باری را به جامعه و جهان معاصر تحمیل می‌کند. او از همانندی نسبت مخاطره و ثروت با الگوی طبقاتی جامعه صنعتی نیز سخن به میان می‌آورد؛ با این تفاوت که «ثروت در تارک هرم انباشته می‌شود و مخاطره در قاعده آن. به همین دلیل چنین می‌نماید مخاطرات به

۱. Giddens

جای لغو جامعه طبقاتی، آن را تقویت می‌کند. فقر انواع مخاطرات ناگوار را به خود جذب می‌کند. و برعکس، ثروت (درآمد، قدرت یا آموزش) می‌تواند امنیت و آزادی از مخاطره را خریداری کند». فزون بر آن، بک از «پیامدهای بازگشت کننده و اثر بومرنگی» مخاطرات نوگرایی پیشرفته برای قانونهای تولید کننده آن (مرکز/ شمال) و عوارض جانبی آن سخن می‌راند و می‌گوید: «خود عاملان نوسازی نیز در همان گرداب مخاطراتی می‌افتند که خودشان برپا کرده و از آن سود می‌برند» (ریتزر، ۱۳۷۷: ۷۷۶-۷۷۵).

تاثیرپذیری نظم و امنیت اجتماعی از اقتصاد، فرهنگ و جمعیت و تاثیرگذاری آن بر شاخص‌های توسعه به این فرایند نقش و منزلت بنیادینی داده است. از میان متغیرهای اساسی تاثیرگذار بر احساس امنیت اجتماعی، سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین است. به باور بوردیواین حجم و ترکیب سنخ‌های مختلف سرمایه است که از جایگاه حیاتی برخوردار است (کالهن^۱، ۱۳۸۸: ۳۲۱). بوردیو^۲ در تعریف و تلقی خود از جامعه، از حوزه‌ها یا میدان‌های اجتماعی ای یاد می‌کند که منطق نسبتاً مستقلی دارند و غیرقابل تقلیل به یکدیگرند. این میدان‌ها از افرادی تشکیل شده اند که منابع گوناگونی (انواع مختلف سرمایه) را در اختیار دارند و برای به دست آوردن پرستیژ، ثروت و قدرت تلاش و تقلا می‌کنند. سرمایه به منابع یا قابلیت‌های گفته می‌شود که فرد یا یک موقعیت اجتماعی در اختیار دارد و به واسطه آن قادر به اعمال نفوذ و نظر است. در هر یک از این میدان‌ها، گونه ویژه ای از سرمایه یا منابع از اهمیت بیش تری برخوردار است. برای مثال، سرمایه فرهنگی (دانش یا صلاحیت علمی) در حوزه آکادمیک از سرمایه اقتصادی (ثروت) ارزشمندتر است و عاملی اساسی برای دست یابی به برتری قلمداد می‌گردد. سرمایه که از شکل‌های متنوعی مانند سرمایه اقتصادی (ثروت)، سرمایه فرهنگی (صلاحیت و دانش)، سرمایه نمادین (پرستیژ)، و سرمایه اجتماعی (اعتماد و پیوندهای اجتماعی) برخوردار است، می‌تواند از شکلی به شکل دیگر تبدیل شود (سیدمن^۳، ۱۳۸۶: ۱۹۸). بنا به باور بوردیو، «سرمایه جز در ارتباط با یک عرصه (حوزه یا میدان) وجود و کارکرد ندارد». وجود اشکال متفاوت سرمایه فراهم آورنده شرایط و ساختار بنیادینی است که به سازماندهی میدان‌های اجتماعی و شکل‌گیری و شکوفایی گونه‌های مختلف منش و کنش می‌انجامد. سرمایه هم چنان که بوردیو می‌گوید، به دو صورت به فضای اجتماعی نظم می‌بخشد: یکی با حجم سرمایه و دیگری با ترکیب آن. صورت اول، موقعیت‌های برخوردار از انواع سرمایه را از موقعیت‌های خالی از آن جدا می‌سازد. در چنین وضعیتی تقابل بالا و پایین به قدری روشن و آشکار است که حفظ فاصله اجتماعی میان موقعیت‌های برخوردار و نابرخوردار به انرژی چندانی نیاز ندارد. عامل ترکیب سرمایه که با صرف انرژی زیاد همراه است، قادر است برای نمونه، موقعیت‌های فرهنگی بسیار

۱. Calhoun

۲. Bourdieu

۳. Seidman

برخوردار را از موقعیت‌های اقتصادی بسیار برخوردار جدا سازد. در وضعیت بالا - بالا و هر دو برخوردار تلاش زیادی برای حفظ تقابل‌ها و فاصله‌ها صورت می‌پذیرد و کانون کشمکش را به میان گروه‌های مرفه مختلف بر سر کنترل کالای نمادین می‌کشاند (کالهون، ۱۳۸۸: ۳۲۱).

از نظر بوزان امنیت اجتماعی به جنبه‌هایی از زندگی فرد بر می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد. در واقع آنچه باعث می‌گردد گروه اجتماعی سامان گیرد احساس وابستگی و تعلق است که در میان اعضای گروه وجود دارد و به آنها کلیت و یکپارچگی می‌بخشد که مبنای تعریف اعضا از هستی خویش خواهد بود و شناسایی دیگران به عنوان بیگانه و خارجی. حال هر عامل و پدیده‌ای که باعث اختلال در احساس تعلق و پیوستگی اعضای گروه گردد در واقع هویت گروه را به مخاطره انداخته، تهدیدی برای امنیت اجتماعی قلمداد می‌گردد (نویدینیا، ۱۳۸۲: ۶۴-۶۵).

از نظر ویور امنیت اجتماعی نباید در کنار مقولاتی نظیر امنیت نظامی، اقتصادی، سیاسی و زیست محیطی که نسبت به امنیت ملی فرع محسوب می‌شوند قرار گیرد؛ حال آن که جایگاه و اهمیت آن در حد امنیت ملی است. وی معتقد است در شرایط اجتماعی و سیاسی کنونی جهان، امنیت اجتماعی مرجع امنیت ملی به حساب می‌آید. وی نقش مستقلی را برای امنیت اجتماعی در کنار امنیت ملی قائل می‌شود و جامعه را به عنوان مرجع امنیت معرفی می‌کند. او معتقد است که امنیت اجتماعی ناظر بر توانایی پاسداری یا دفع تهدید از عنصری است که افراد یک جامعه را به همدیگر مرتبط می‌سازد (صبوری، ۱۳۸۹: ۳۶).

از نظر مولار امنیت اجتماعی ضامن تأمین امنیت برای گروه‌های اجتماعی جامعه است؛ گروه‌هایی که به خاطر ایجاد اشتراکات و تعلقات میان اعضا، هویت جمعی شان، آنان را به خانواده، دوستان، هم‌محیطی‌ها و غیره پیوند می‌زند. خطرات هم شامل تمام عواملی می‌باشند که با کاهش روابط و مناسبات میان افراد و گروه‌ها باعث از هم پاشیدگی گروه‌ها می‌شوند (ساروخانی و نویدینیا، ۱۳۸۵: ۴۳).

دین و دینداری یکی از مؤلفه‌های اساسی در احساس امنیت است. دین از یک نگاه کل‌گرایانه، گونه‌ای جهان‌بینی و هستی‌شناسی است که در گزینش آرمان‌ها و ارزش‌ها و مواردی حتی نوع نهادها و هنجارها دست به تعیین می‌زند و می‌تواند بر تمام مؤلفه‌های یک عمل اجتماعی جهت دهد (تقی‌لو، ۱۳۸۵: ۱۳۳). هسته اصلی دین، پرهیز از انحرافات از رهگذر تقویت اراده است (بسطامی، ۱۳۸۹: ص ۱). دورکیم دین را مظهر همبستگی اجتماعی و وسیله استحکام و دوام اجتماعی می‌دانست. او با اذعان به این که بخش اعظم دین را باورهای گوناگون و قدرت‌آفرین به وجود می‌آورند، و تمام دین و احساسات مذهبی از زندگی جمعی نشأت می‌گیرد، بر این نکته تأکید داشت که قدرت ناشی از این باورهاست که پیوندهای اجتماعی را حفظ می‌کند و

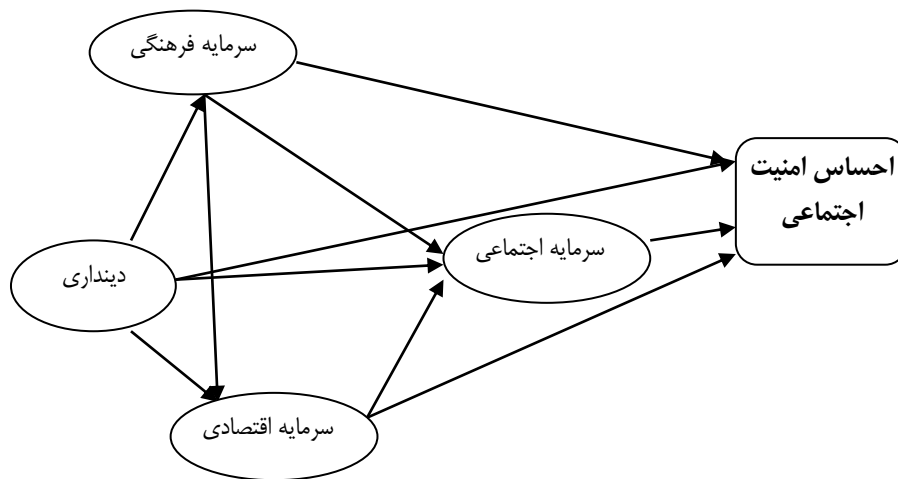
یکپارچگی اجتماعی را ایجاد می‌کند (هاشمیان فر و سادات کشاورز، ۱۳۹۱: ۴۷). نظر گیدنز در باره دین این است که نه تنها خدایان و نیروهای مذهبی بلکه خود مؤمنان نیز برای هم دیگر نقطه اتکا و اتکال مثبتی به شمار می‌روند و معمولاً به خود در رویارویی با رویدادها و موقعیت‌ها آرامش و امنیت تزریق می‌کنند (ربانی و قاسمی، ۱۳۸۶: ۶). این در حالی است که نقطه نظرات گیدنز در مورد دین و نقش مثبت آن در ایجاد آرامش و تزریق احساس امنیت با نتیجه تحقیقات امین بیدختی و شریفی (۱۳۹۱: ۳۴) هم راستا است.

در مجموع، طبق نظریه‌های موجود در مقاله به ویژه نظریه گیدنز، بک، بوردیو و دیگران و تحقیقات انجام شده می‌توان گفت که حجم سرمایه اقتصادی و به احتمال قریب به یقین، ترکیب اشکال دیگر سرمایه مخصوصاً سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی رابطه معکوسی با مخاطرات و بالطبع رابطه مستقیمی با احساس امنیت اجتماعی می‌توانند داشته باشند. همچنین طبق نظر دورکیم برگزاری مراسم‌های مذهبی می‌تواند در افزایش سرمایه اجتماعی اعضای جامعه موثر بوده و از این طریق احساس تعهد، تعلق و همبستگی اجتماعی در جامعه تقویت می‌شود. بنابراین، استنباط نگارنده مقاله از نظریه‌ها و تحقیقات موجود این است که دینداری، سرمایه فرهنگی و اقتصادی با تأثیر متقابل بر یکدیگر و تأثیر همزمان بر سرمایه اجتماعی می‌تواند احساس امنیت اجتماعی را به صورت مستقیم و غیر مستقیم تحت تأثیر قرار دهد.

جدول شماره ۱: نظریه‌ها و تحقیقات و متغیرهای مستخرج از آنها

متغیرهای اصلی	نظریه‌ها	تحقیقات
سرمایه اجتماعی	نظریه بوردیو، گیدنز، ویور، بوزان، بک	حسنوند و حسنوند (۱۳۹۰)، احمدی و کلدی (۱۳۹۱)، جعفری (۱۳۸۷)، کوپر (۲۰۰۸)، وارانن (۲۰۰۹)، ویور (۲۰۱۰) برنارد (۱۹۷۱)، لنداستورم (۲۰۰۳) و ایمانیان (۲۰۱۴)
سرمایه اقتصادی	مازلو و بوردیو	جعفری (۱۳۸۷)، نوروزی و فولادی (۱۳۸۸)، وارانن (۲۰۰۹) و کوپر (۲۰۰۸)
سرمایه فرهنگی	بوردیو	کوپر (۲۰۰۸)، وارانن (۲۰۰۹)
دینداری	دورکیم و گیدنز	احمدی و کلدی (۱۳۹۱)، نوروزی و فولادی (۱۳۸۸)

بر همین اساس، مدل مفهومی و فرضیه‌های تحقیق به صورت زیر تدوین شده تا مورد بررسی قرار گیرد.

میزان دینداری دانشجویان به صورت مستقیم و غیرمستقیم از طریق سرمایه‌های سه گانه احساس امنیت اجتماعی دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

میزان سرمایه اجتماعی دانشجویان به صورت مستقیم احساس امنیت اجتماعی دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

میزان سرمایه فرهنگی دانشجویان به صورت مستقیم و غیرمستقیم از طریق سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی احساس امنیت اجتماعی دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

میزان سرمایه اقتصادی دانشجویان به صورت مستقیم و غیرمستقیم از طریق سرمایه اجتماعی احساس امنیت اجتماعی دانشجویان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

بین میزان احساس امنیت اجتماعی و سن دانشجویان همبستگی وجود دارد.

میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب جنس دانشجویان متفاوت است.

میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب قومیت دانشجویان متفاوت است.

۳- روش شناسی

در پژوهش حاضر از روش کمی مبتنی بر تکنیک پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه تبریز در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ هستند که بالغ بر ۱۵۳۵۱ نفر بودند. برحسب فرمول نمونه گیری کوکران با حداکثر واریانس بر آمده از مطالعه مقدماتی در سطح ۹۵ درصد تعداد نمونه برابر با ۳۶۲ نفر برآورد شده است. جهت افزایش تعمیم پذیری نتایج و دقت نمونه، تعداد ۳۸۴ نفر مورد مطالعه قرار گرفته است. برای انتخاب این تعداد دانشجو جهت گردآوری داده‌های مورد نیاز از نمونه گیری طبقه ای متناسب تصادفی استفاده شده است.

$$n = \frac{NS^2T^2}{Nd^2 + S^2T^2} = \frac{15351 \times 3.84 \times .24}{15351 \times (.05)^2 + 3.84 \times 0/24} = 361/9$$

$S^2 = 0/24$ $N = 15351$ برآورد واریانس متغیر وابسته توسط مطالعه مقدماتی
 $T = 1/96$ مقدار T در سطح اطمینان ۹۵ درصد $d = 0/05$ تعیین دقت احتمالی مطلوب

گردآوری داده‌های تحقیق حاضر از طریق پرسشنامه انجام شده است. اغلب گویه‌های پرسشنامه به شکل طیف پنج و شش درجه‌ای به صورت بسته پاسخ طراحی شده بود. روشی که برای اندازه‌گیری روایی پرسشنامه و گویه‌های مندرج در آن بکار برده شده روایی محتوایی است. طبق این نوع روایی، اجماع نظر متخصصین امر نشان از روایی محتوایی گویه‌های موجود در پرسشنامه برای اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق دارد. نتایج حاصل از دیدگاه‌ها و نظرات صاحب نظران این حوزه در خصوص سؤالات و گویه‌های مندرج در پرسشنامه بیان‌کننده این امر بود که با اصلاحات جزئی در گویه‌های ابزار سنجش، روایی محتوایی آن حاصل خواهد شد. محقق نیز با رعایت نکته نظرهای صاحب نظران و اصلاح (تعدیل در تعداد گویه‌ها و اصلاح برخی از آنها) پرسشنامه نهایی را تنظیم نمود. پایایی گویه‌های متغیرهای تحقیق بوسیله آلفای کرونباخ برآورد شده است. نتایج تحلیل پایایی گویه‌های متغیرها نشان می‌دهد که گویه تخصیص یافته برای اندازه‌گیری متغیرهای سرمایه فرهنگی، دینداری و سرمایه اجتماعی از پایایی بالایی برخوردار هستند. همچنین نتایج تحلیل عاملی اکتشافی متغیر احساس امنیت اجتماعی نیز نشان از روایی سازه‌ای داشته و ۱۱ گویه نیز در سه عامل امنیت فکری، جانی و مالی قرار گرفته است.

جدول شماره ۲: نتایج تحلیل پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد گویه‌ها	مقیاس	آلفای کرونباخ
سرمایه اجتماعی	۱۴	استاندارد	۰/۷۷
دینداری	۱۴	استاندارد	۰/۸۱
سرمایه فرهنگی	۲۵	استاندارد	۰/۸۷

جدول شماره ۳: نتایج تحلیل عاملی احساس امنیت به روش تجزیه به مؤلفه‌های اصلی و طبق چرخش واریماکس

عامل‌ها	گویه	بار عاملی	واریانس تبیینی	مقادیر ویژه	آلفای کل
امنیت	من بدون ترس می‌توانم از دوستان غیرخوابگاهی در طول شبانه روز کتاب بگیرم	۰/۷۶۲	۱۹/۹۴	۱/۹۹	۰/۷۳

عامل‌ها	گویه	بار عاملی	واریانس تبیینی	مقادیر ویژه	آلفای کل
جانی	تا چه حد هنگام سوار شدن در ماشینهای شخصی احساس امنیت می‌کنید	۰/۷۱۴			
	تا چه حد در مسیرهای خلوت بدون ترس قدم می‌زنید	۰/۶۸۸			
	تا چه حد مسایل خود را با سایر دانشجویان در میان می‌گذارید	۰/۶۳۵			
امنیت مالی	تا چه حد از عدم سرقت وسایل خود در دانشگاه اطمینان دارید	۰/۸۲۷	۱۷/۶۷	۱/۷۷	
	تا چه حد به ثبات شغلی در آینده اطمینان دارید	۰/۷۴			
	تا چه حد پول را با اطمینان خاطر در کیف دانشجویی می‌گذارید	۰/۵۹۹			
امنیت فکری	به فرض نداشتن هراسی از تامین شغل در آینده تا چه حد به تحصیل علاقه دارید	۰/۸۵۹	۳۶/۹	۳/۶۹	
	تا چه حد احساس بی‌هدفی در زندگی می‌کنید	۰/۷۲۴			
	تا چه حد نسبت به امور روزانه و عادی احساس بی‌قدرتی و بدبینی دارید	۰/۶۸۶			
مجموع واریانس تبیین شده: ۷۷/۶۰ KMO=۰/۷۹۵ Chi-Square=۱۰۴۸/۲۲۷ Sig=۰/۰۰۰					

۴- یافته‌های تحقیق

نتایج بدست آمده از تحلیل توصیفی متغیرهای زمینه‌ای (جدول ۲) نشان دهنده این است که اکثریت دانشجویان مطالعه شده از لحاظ وضعیت جنسی دختر، از حیث قومیت ترک، از لحاظ وضعیت اشتغال، غیر شاغل بوده و میانگین سنی شان ۲۱/۵ بوده است.

جدول شماره ۴: معرفی خصوصیات جامعه مورد بررسی

متغیرها	توزیع فراوانی و درصد
جنس	دختر ۲۲۰ نفر (۵۷/۲ درصد) و پسر ۱۶۴ نفر (۴۲/۷ درصد)
وضعیت قومیت	ترک ۲۱۶ نفر (۵۶/۳ درصد)، فارس ۶۰ نفر (۱۵/۶ درصد) کرد ۷۳ نفر (۱۹ درصد) و سایر ۳۵ نفر (۹/۱ درصد)
وضعیت اشتغال	شاغل ۳۱ نفر (۸/۱ درصد) و غیر شاغل ۳۵۳ نفر (۹۱/۹ درصد)
سن	حداقل سن ۱۸ و حداکثر سن ۲۸ میان سن ۲۲ و میانگین سنی ۲۱/۴۶

نتایج حاصل از تحلیل توصیفی متغیرهای اصلی تحقیق نیز نشان می‌دهد (۱) متوسط میزان دینداری دانشجویان ۵۴/۷ از ۷۵ و ۷۳ از ۱۰۰ بوده است. این میزان نشان‌دهنده میزان دینداری بالای دانشجویان می‌باشد. (۲) میزان سرمایه اقتصادی نیز در بین دانشجویان با توجه به میانگین درصدی آن در سطح مناسب قرار دارد. (۳) میانگین سرمایه فرهنگی دانشجویان نیز حاکی از این است که سرمایه فرهنگی دانشجویان نیز در سطح مناسبی قرار گرفته است. (۴) میانگین درصدی سرمایه اجتماعی نیز بیانگر آنست که میزان سرمایه اجتماعی در ابعاد اعتماد و مشارکت اجتماعی در بین دانشجویان در سطح متوسط به بالایی قرار دارد. (۵) بالاخره، نتایج بدست آمده از احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان نشان داد که متوسط میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان ۵۵/۵ از ۹۰ و ۶۱/۷ از ۱۰۰ بوده است. بر همین اساس می‌توان گفت که میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان در سطح متوسط به بالا قرار دارد.

جدول شماره ۵: آماره‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

آماره‌ها	دینداری	سرمایه اقتصادی	سرمایه فرهنگی	سرمایه اجتماعی	احساس امنیت اجتماعی
تعداد مشاهدات	۳۶۷	۳۷۶	۳۷۴	۳۶۶	۳۶۹
دامنه تغییرات	۵۶	۱۵	۸۴	۳۱	۶۶
حداقل	۱۴	۳	۲۵	۱۴	۲۳
حداکثر	۷۰	۱۸	۱۰۹	۴۵	۸۹
میانگین	۵۴/۷	۱۱/۶۲	۹۲/۴	۲۹/۴	۵۵/۵
میانگین درصدی	۷۳/۰	۵۸/۱	۸۴/۰	۶۵/۳	۶۱/۷
انحراف معیار	۸/۵۵	۴/۰۶	۱۸/۸۶	۵/۸۲	۱۱/۳۵
واریانس	۷۳/۲	۱۶/۵	۳۵۵/۷	۳۳/۹	۱۲۸/۷۶

بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب جنسیت دانشجویان نشان داد که متوسط احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر در قیاس با دانشجویان پسر اندکی بالاست و این میزان اختلاف بر حسب نتایج آزمون تفاوت میانگین معنی دار تلقی نمی‌شود. بنابراین می‌توان گفت که میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان بر حسب جنسیت یکسان بوده است. همچنین نتایج تحلیل واریانس یک طرفه میزان احساس امنیت بر حسب قومیت دانشجویان حاکی از آن است اختلاف در میزان احساس امنیت اجتماعی بر حسب قومیت در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی دار نبوده است. به عبارت دیگر، متوسط احساس امنیت اجتماعی دانشجویان بر حسب قومیت آنها یکسان بوده و تفاوت مشاهده شده تفاوت معنی داری تلقی نمی‌شود.

جدول شماره ۶: نتایج آزمون احساس امنیت اجتماعی بر حسب جنس و قومیت دانشجویان

نتیجه آزمون	سطح معنی‌داری	مقدار آزمون	میانگین	گروه‌های متغیر مستقل	آزمون	متغیر وابسته	متغیرهای مستقل
عدم معنی‌داری	۳۶۷/۰	۰/۲۶۴	۵۵/۰۵	پسر	تفاوت میانگین	احساس امنیت اجتماعی	جنسیت
			۵۵/۸۳	دختر			
عدم معنی‌داری	۰/۹۰۸	۰/۲۵۳	۵۶/۰۲	ترک	آنالیز واریانس یکطرفه	احساس امنیت اجتماعی	قومیت
			۵۶/۲	فارس			
			۵۶/۵	کرد			
			۵۲/۰	لر			
			۵۴/۷۶	سایر			

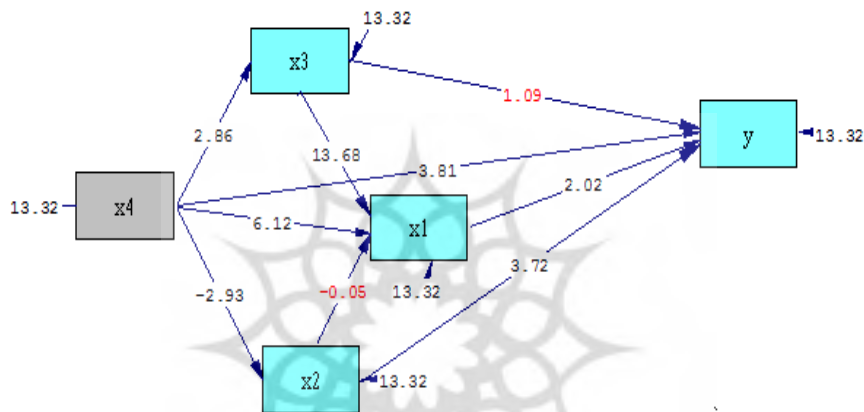
۵- مدل ساختاری میزان احساس امنیت اجتماعی

پس از طی مراحل مختلف تدوین مدل معادلات ساختاری و اصلاح مسیرهای اثرگذاری متغیرهای مدل بر میزان احساس امنیت اجتماعی در نهایت مطلوب‌ترین مدل معادلات ساختاری جهت تبیین احساس امنیت اجتماعی تدوین شد. مدل ساختاری نهایی و برازش شده توسط داده‌های تحقیق در سطح مناسبی از نظریه‌ها و تحقیقات انجام شده حمایت کرده و مدل مناسبی برای تبیین احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز محسوب می‌شود. زیرا، اولاً، کای اسکوایر مدل معنی دار نبوده و مقدار RMSEA نیز تقریباً صفر است. ثانیاً، AIC و CAIC مدل نسبت به مدل‌های مستقل و اشیاع مقادیر کمتری دارند. ثالثاً، شاخص‌های برازش نسبی (NFI, NNFI, CFI, IFI, RFI) و برازش مطلق (GFI, AGFI, PGFI) در سطح مناسب و قابل قبولی هستند. بنابراین می‌توان گفت که مدل معادلات ساختاری برازش شده مدل مناسبی برای تبیین تغییرات احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز بوده و این مدل توانسته به طور معنی داری ۱۲ درصد از تغییرات آن را مورد تبیین قرار دهد.

جدول شماره ۷: شاخص‌های برازش مدل ساختاری میزان احساس امنیت اجتماعی

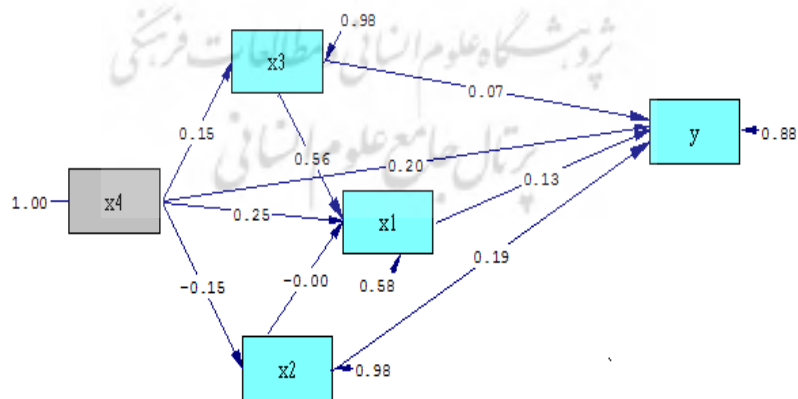
شاخص های کلی		شاخص معیار اطلاعات		شاخص برازش نسبی		شاخص برازش مطلق	
R ² ضریب تبیین	۰/۱۲	شکل AIC	۲۸/۷	NFI	۱	GFI	۱
	۱۳/۳۲		شکل مستقل AIC				
T مقدار				PNFI		PGFI	۰/۹۹

شاخص های کلی		شاخص معیار اطلاعات		شاخص برآزش نسبی		شاخص برآزش مطلق	
کای اسکویپر	۰/۷۰	شکل اشباع AIC	۳۰/۰۰	CFI	۰/۱۰		۰/۰۶۷
درجه آزادی	۱	شکل CAIC	۹۶/۹۹	IFI	۱		
RMSEA	۰/۰۰۰	شکل مستقل CAIC	۲۷۷/۷۰	RFI	۱		
سطح معنیداری	۰/۴۰۱۳۳	شکل اشباع CAIC	۱۰۳/۱۷		۰/۹۷		

Chi-Square=0.70, df=1, P-value=0.40133, RMSEA=0.000

دیگرام ۲: مدل ساختاری اصلاح شده و نهایی میزان احساس امنیت اجتماعی با ضرایب استاندارد^۱

Chi-Square=0.70, df=1, P-value=0.40133, RMSEA=0.000

دیگرام ۳: مدل ساختاری اصلاح شده و نهایی میزان احساس امنیت اجتماعی با مقدار T

۱. y = امنیت اجتماعی x1 = سرمایه اجتماعی x2 = سرمایه اقتصادی x3 = سرمایه فرهنگی x4 = میزان دینداری

مدل تدوینی برای تبیین تغییرات میزان احساس امنیت در بین دانشجویان دانشگاه تبریز نشان دهنده عدم تأثیر معنی‌دار متغیر سرمایه فرهنگی و تأثیر معنی‌دار متغیرهای درونی میزان سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و متغیر بیرونی میزان دینداری بر بر احساس امنیت دانشجویان دانشگاه تبریز است. نتایج حاصل از تحلیل ضرایب مسیر در مدل نشان می‌دهد که اثرات مستقیم همه متغیرهای مدل به جز سرمایه فرهنگی بر میزان احساس امنیت اجتماعی معنی‌دار بوده است. در مدل ساختاری تدوین شده مهمترین عاملی که تأثیر مستقیم آن در بین عوامل دیگر بر میزان احساس امنیت اجتماعی شایان توجه است، متغیرهای درونی سرمایه اقتصادی و بیرونی میزان دینداری تلقی می‌شود. هر دو متغیر تأثیر افزایشی بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز داشته است. هر گونه افزایش در مولفه و ابعاد سرمایه اقتصادی منجر به افزایش میزان احساس امنیت اجتماعی در میان دانشجویان دانشگاه تبریز می‌شود. و در صورت پایین بودن سرمایه اقتصادی، در میان دانشجویان احساس ناامنی اجتماعی افزایش می‌یابد. دانشجویانی که از امکانات بیشتری در زندگی برخوردار هستند در قیاس با دانشجویانی که از این امکانات برخوردار نیستند یا کمتر برخوردارند، احساس امنیت اجتماعی شان به طور معنی‌داری پایین تر بوده است. همچنین، هر گونه افزایش در میزان دینداری دانشجویان دانشگاه منجر به افزایش محسوس و معنی‌داری احساس امنیت آنها می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت که میزان دینداری یکی از مهمترین متغیرهایی است که احساس امنیت اجتماعی دانشجویان تأثیر گذار است. آن دسته از دانشجویانی که دارای دینداری بالاتری هستند در قیاس با دانشجویان با دینداری پایین تر از احساس امنیت اجتماعی مطلوب تری برخوردار هستند. احساس امنیت اجتماعی در میان دانشجویان با دینداری پایین معمولاً بیشتر مشاهده شده است. در مجموع هر دو متغیر سرمایه اقتصادی و میزان دینداری در افزایش احساس امنیت اجتماعی تأثیر تعیین کننده ای داشته اند، با این تفاوت که میزان تأثیر دینداری در افزایش احساس امنیت اجتماعی به مراتب بیشتر از سرمایه اقتصادی بوده است.

درونی‌ترین متغیر مدل ساختاری احساس امنیت اجتماعی، متغیر سرمایه اجتماعی است. در خصوص تأثیر سرمایه اجتماعی بر میزان احساس امنیت اجتماعی می‌توان گفت، طبیعتاً این متغیر نیز یکی از متغیرهای تأثیر گذار بر میزان احساس امنیت اجتماعی تلقی می‌شود. هر چقدر دانشجویان مشارکت بیشتری در فعالیت‌ها داشته باشند و اعتماد متقابل بین آنها و دانشگاه بالاتر باشد و روابط سالم و صمیمی بین دانشجویان و مجموعه دانشگاه حاکم باشد به همان اندازه به میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه افزوده می‌شود.

بررسی اثرات غیر مستقیم متغیرهای مدل نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مدل اثر غیر مستقیم چندانی در احساس امنیت اجتماعی دانشجویان نداشته و در میان این متغیرها سرمایه فرهنگی که اثر مستقیم آن معنی‌دار نبوده است بیشتر از سایر متغیرهای بر میزان احساس

امنیت دانشجویان تأثیر غیر مستقیم دارد. این تأثیر غیر مستقیم (۰/۰۷) از طریق متغیر سرمایه اجتماعی است. در کل، مهمترین متغیرهای مدل ساختاری در تبیین تغییرات احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه میزان دینداری و اقتصادی بوده است.

جدول شماره ۸: اثرات متغیرهای تحقیق بر میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دانشگاه تبریز

ضریب تبیین	مقدار T	دینداری	سرمایه فرهنگی	سرمایه اقتصادی	سرمایه اجتماعی	اثرات و متغیرها
۰/۱۲	۱۳/۳۲ معنی‌دار	۰/۲۰ معنی‌دار	۰/۰۷ غیر معنی‌دار	۰/۱۹ معنی‌دار	۰/۱۳ معنی‌دار	اثر مستقیم
		۰/۰۳ غیر معنی‌دار	۰/۰۷ غیر معنی‌دار	۰/۰۰ غیر معنی‌دار	۰	اثر غیرمستقیم
		۰/۲۳ معنی‌دار	۰/۱۴ معنی‌دار	۰/۱۹ معنی‌دار	۰/۱۳ معنی‌دار	اثر کل

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که میزان احساس امنیت اجتماعی در بین دانشجویان در سطح مناسبی قرار داشته و میزان دینداری دانشجویان و انواع مختلف سرمایه در کاهش و یا افزایش احساس امنیت اثرات معنی‌داری دارند.

طبق نتایج تحقیق از میان متغیرهای مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی دانشجویان، سرمایه اجتماعی تأثیر تعیین‌کننده‌ای داشت. به تعبیر دیگر، سرمایه اجتماعی یکی از عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی است. در راستای نتایج تحقیق، گیدنز، نیاز انسان به امنیت را تحت عنوان امنیت وجودی مطرح می‌کند. او ادعا می‌کند که امنیت وجودی به اطمینانی راجع است که بیشتر آدم‌ها به تداوم تشخیص هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنشی در اطراف خود دارند. از نظر وی احساس اعتمادپذیری اشخاص برای احساس امنیت وجودی، اهمیت بنیادی دارد. این امنیت نه یک پدیده شناختی بلکه پدیده‌ای عاطفی است که در ناخودآگاه ریشه دارد. همچنین گیدنز بر اهمیت احساس امنیت در جهان مدرن صحنه می‌گذارد و بیان می‌کند که این احساس‌ها بیشتر در نتیجه حساسیت شدید عاطفی پیدا می‌شوند تا عدم عقلانیت. او در خصوص علت یابی عدم احساس امنیت وجودی، روی فرسایش اعتماد و پیوندهای اجتماعی به عنوان شاخص‌های اصلی سرمایه اجتماعی تأکید می‌کند و از امکان بازاندیشی و اخلاقی شدن دوباره و بازگشت اعتماد به رابطه متقابل میان نظام‌های انتزاعی نهادی و مردم به عنوان تنها راه برون رفت از این مخرمه و مهملکه مدرن یاد می‌کند. از نظر مولار امنیت اجتماعی ضامن تأمین

امنیت برای گروه‌های اجتماعی جامعه است؛ گروه‌هایی که به جهت ایجاد اشتراکات و تعلقات میان اعضایشان، هویت جمعی آنان را به خانواده، دوستان و نظایر آن هستند. خطرات هم شامل تمام عواملی می‌باشند که با کاهش روابط و مناسبات میان افراد و گروه‌ها باعث از هم پاشیدگی گروه‌ها می‌شوند. همچنین، لنداستورم و همکارانش (۲۰۰۳) در پژوهشی نشان دادند که سرمایه اجتماعی یکی از عوامل اصلی تبیین‌کننده احساس ناامنی بوده است. کوپر (۲۰۰۸) نیز در تحقیق خود سطح برخورداری از سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی، تعیین‌کننده میزان احساس امنیت معرفی کرده است. یافته‌های تحقیق حسونود (۱۳۹۰) نیز حاکی است که انسجام اجتماعی که بعدی از سرمایه اجتماعی است با احساس امنیت همبستگی معنی‌داری دارد. جعفری (۱۳۸۷) در تحقیق خود به این نتیجه رسیده است که سرمایه اجتماعی بر مصادیق ناامنی از جمله جرمی، انحرافات، جرم و جنایات تأثیرگذار است؛ به این معنا که با افزایش سرمایه اجتماعی احساس امنیت اجتماعی ارتقاء یافته و به تبع آن از شدت تهدیدات اجتماعی کاسته می‌شود. همچنین نتایج تحقیق گروسی و همکارانش (۱۳۸۵) نشان می‌دهد که از بین انواع اعتماد - بنیادین، اعتماد بین شخصی و تعمیم یافته - میزان احساس امنیت اجتماعی فقط با اعتماد بین شخصی ارتباط معنادار آماری دارد. در مجموع می‌توان گفت که این یافته تحقیق حاضر همسو و در راستای نظریه‌ها و تحقیقات داخلی و خارجی است.

سرمایه اقتصادی نیز از دیگر متغیرهایی هستند که بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر معنی‌داری دارد. به طوری که از نظر بک، چیزی که در کانون توجهات نوگرایی قرار داشت، ثروت و سرمایه اقتصادی و چگونگی توزیع برابانه آن بود؛ حال آن که، قضیه اصلی نوگرایی پیشرفته، مخاطره و چگونگی مواجهه با آن است. آرمان نوگرایی اولیه، برابری و آرمان نوگرایی ثانویه، امنیت است. از این نظرگاه، توزیع نابرابرانه سرمایه‌های اقتصادی (و منابع ثروت) و جهانی شدن صنعت پیامدهای خطرناک و مرگ‌باری را به جامعه و جهان معاصر تحمیل می‌کند. او از همانندی نسبت مخاطره و ثروت با الگوی طبقاتی جامعه صنعتی نیز سخن به میان می‌آورد؛ با این تفاوت که، ثروت در تارک هرم انباشته می‌شود و مخاطره در قاعده آن. به همین دلیل چنین می‌نماید مخاطرات به جای لغو جامعه طبقاتی آن را تقویت می‌کند. بوردیو نیز معتقد است که در فضای‌های اجتماعی سرمایه‌ها و چگونگی ترکیب آنها تعیین‌کننده جایگاه و به تبع آن میزان خشونت و صدمات ناشی از دسته‌بندی‌ها و برجسب‌های اجتماعی است. بررسی‌های ویور (۲۰۰۸) در آمریکا و کوپر (۲۰۰۸) نیز نشان داده است که میان حمایت اجتماعی اطرافیان و سطح برخورداری از سرمایه اقتصادی و میزان احساس امنیت اجتماعی زنان رابطه‌ی معناداری وجود دارد. مشابه آن، احمدی و کلدی (۱۳۹۱) در تحقیق خودشان به این نتیجه رسیده‌اند که حمایت اجتماعی که بعدی از سرمایه اجتماعی است و وضعیت نامناسب اقتصادی بر احساس امنیت اجتماعی زنان تأثیر معنی‌داری دارند.

یکی دیگر از متغیرهایی که بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر معنی داری داشته سرمایه فرهنگی است. اما تأثیر آن در احساس امنیت دانشجویان در قیاس با سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی در سطح پایین تری قرار دارد. بورديو معتقد است که فضای اجتماعی میدان‌هایی را در برمی‌گیرد که با انواع سرمایه معنا پیدا می‌کند، تنوع، تراکم و ترکیب سرمایه در شکل‌گیری طبقات و قشرهای آن‌ها و هم این‌طور، ایجاد و اعمال الگوهای فرهنگی طبقاتی مشترک مداخله مستقیم دارد. خشونت نمادین و صدمات ناشی از دسته‌بندی‌ها و برچسب‌های اجتماعی مترتب بر آن از تبعات طبیعی جامعه‌ی طبقاتی است. در راستای نظر بورديو، کوپر (۲۰۰۸) نیز در پژوهش خود اذعان کرده است که میزان دسترسی نابرابر به سرمایه اقتصادی و فرهنگی و به طبع آن سرمایه اجتماعی باعث تشدید نابرابری‌های امنیتی در جامعه می‌شود (۴) دلبستگی امنیتی. در این نظریه انسان، به عنوان موجودی هدفمند و بالقوه مضطرب جهت حفظ آرامش و صیانت خود در ارتباط با محیط‌های اثباتی و اجتماعی درصدد تحقق اهداف خود است نیاز به ایمنی و دلبستگی امنیتی نیز دارای چهار بعد است (۱) امنیت جانی (۲) امنیت مالی (۳) امنیت فکری (۴) امنیت اجتماعی می‌شود.

دینداری نیز یکی دیگر از متغیرهایی است که تأثیرش بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان در سطح ۹۵ درصد معنی دار بوده است. بنابراین میزان دینداری دانشجویان نیز در بالا رفتن احساس امنیت دانشجویان نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است. در همین راستا، نوروزی و فولادی سپهر (۱۳۸۸)، امین بیدختی و شریفی (۱۳۹۱) در تحقیق خودشان نشان دادند که متغیرهای احساس امنیت و پای بندی مذهبی با یک دیگر همبستگی معنی داری دارند. همچنین، یافته‌های تحقیق با نظر دورکیم و گیدنز در یک راستا قرار دارند. آنها معتقدند که دین با ایجاد همبستگی و نقش آرامش‌دهی باعث بالا رفتن احساس امنیت افراد در جامعه می‌شوند.

در مجموع نتایج تحقیق نشان دادند که سرمایه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و میزان دینداری دانشجویان در افزایش و کاهش میزان احساس امنیت اجتماعی تأثیرگذار بوده است، بر همین اساس برگزاری مسابقات فرهنگی و کتابخوانی و نمایشگاه‌های کتاب، اکران فیلم‌های سینمایی جهت افزایش سرمایه فرهنگی، برپایی مراسم مذهبی در دانشگاه‌ها جهت تقویت روحیه دین‌باوری و دین‌گرایی دانشجویان برای افزایش میزان دینداری آنها، توزیع عادلانه امکانات اقتصادی و فرصت‌های زندگی برای دانشجویان جهت دسترسی به سرمایه اقتصادی و بسترسازی برای مشارکت بیشتر دانشجویان در فعالیت‌های دانشگاهی و اعتماد به دانشجویان و استعداد آنها در جهت اخذ کمک دانشجویان برای حل مشکلات اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و تحصیلی و اقتصادی برای افزایش سرمایه اجتماعی به صورت مستقیم و غیر مستقیم منجر به افزایش احساس امنیت اجتماعی دانشجویان می‌گردد.

منابع و مأخذ

- احمدی، محمد و علیرضا کلدی (۱۳۹۱)، «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان در شهر سندج و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن»، **فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه**، سال ۳، شماره ۴: ۱-۱۹.
- امین بیدختی، علی اکبر و نوید شریفی (۱۳۹۱)، «بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی»، **فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی**، سال ۱، شماره ۳: ۱۳-۳۸.
- باپیری، امید علی، کمربیگی، خلیل و درویشی، فرزاد (۱۳۹۴) بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و برخی عوامل مرتبط با آن (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان ایلام)، **فرهنگ ایلام**، دوره شانزدهم، شماره ۴۶ و ۴۷: ۷۵-۹۰.
- بسطامی، محمود (۱۳۸۹)، «مبارزه با فساد مالی و اقتصادی (۳)»، سایت اینترنتی: <http://www.rasekhoon.net>
- بتون، تد و یان کرایب (۱۳۸۴)، **فلسفه علوم اجتماعی: بنیادهای فلسفی تفکر اجتماعی**، ترجمه شهناز مسمی پرست و محمود متحد، تهران: نشر آگه.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، **مردم دولت‌ها و هراس**، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: راهبرد.
- تقی‌لو، فرامرز (۱۳۸۵)، «تبیین رابطه بین سرمایه اجتماعی پلیس و امنیت عمومی»، **فصلنامه دانش انتظامی**، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۸۵-۵۱.
- جعفری، روح الله (۱۳۸۷)، **سرمایه اجتماعی: رهیافتی بدیل برای افزایش امنیت اجتماعی**، اداره کل تحقیقات و مطالعات اجتماعی، تهران: نشر آشنایی.
- حسنوند، اسماعیل و حسنوند، احسان (۱۳۹۰)، «بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی شهرستان سلسله)»، **فصلنامه نظم و امنیت انتظامی**، شماره ۴، سال ۴.
- ربانی خوراسگانی، علی و وحید قاسمی (۱۳۸۶)، «رابطه احساس امنیت اجتماعی و نگرش مذهبی»، **مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان**، سال ۲۵، شماره ۴، صص ۱۸-۱.
- ربانی، رسول، عباس زاده محمد، مولایی بتول و اسلامی بناب سید رضا (۱۳۹۲)، «مطالعه جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر احساس ناامنی زنان با کاربرد ایموس گرافیک (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه اصفهان)»، **فصلنامه پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت اجتماعی**، دوره ۲، شماره ۱، صص ۲۵-۵۲.
- ریتزر، جورج (۱۳۷۷)، **نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر**، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.
- ساروخانی، باقر و نویدنیا منیژه (۱۳۸۵)، «امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران»، **فصلنامه رفاه اجتماعی**، سال ۶، شماره ۲۲: ۱۰۶-۸۷.
- سیدمن، استیون (۱۳۸۶)، **کشاکش آرا در جامعه شناسی**، ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- صبوری، رباب (۱۳۸۹)، «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان شاغل در محیط کاری سازمان‌ها و ادارات دولتی»، **پایان‌نامه کارشناسی ارشد گروه علوم اجتماعی دانشگاه تبریز**.

- کالهن، کریج (۱۳۸۷)، *نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی*، ترجمه و تألیف حمیدرضا جلائی‌پور و جمال محمدی، تهران: نشر نی.
- کوزر، آلفرد لوئیس (۱۳۹۹)، *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*، محسن ثلاثی، تهران: نشر نی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۱)، *پیامدهای مدرنیته*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- گروسی، سعیده، میرزایی، جلال، شاهرخی، احسان (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت در دانشجویان دانشگاه آزاد جیرفت، *دانش انتظامی*، دوره ۹، شماره ۲: ۳-۲۶.
- نوروزی، فیض اله و فولادی سپهر سارا (۱۳۸۸)، «بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن»، *فصلنامه راهبرد*، ۱۸، شماره ۵۳: ۱۲۹-۱۵۹.
- نوبدینیا، منیژه (۱۳۸۲)، «درآمدی بر امنیت اجتماعی»، *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال ۶ شماره ۱۹: ۵۵-۷۶.
- هاشمیان فر، سید علی و زهرا سادات کشاورز (۱۳۹۱)، «بررسی جامعه‌شناختی گستره احساس امنیت اجتماعی در شهر اصفهان»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت اجتماعی*، سال ۱، شماره ۳، صص ۶۲-۳۹.
- هاشمیان فر، سید علی، حمید دهقانی، فاطمه اکبرزاده (۱۳۹۲)، «تأثیر دینداری و رسانه‌های جمعی بر احساس امنیت اجتماعی دانشجویان»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت اجتماعی*، دوره ۲، شماره ۱، صص ۵۳-۷۲.
- Alsharah, N. Ahmad Alazam, A. Alhamad, N & Al-Sharaah F. (2018). The Effect of Religious Commitment on Psychological Security: The Case of Female Students at Irbid University College, *Review of European Studies*, 10(4):124-138. <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/res/article/view/0/37189>
- Amornsiriphong, S. Piemyat, S. (2012). "Social Capital: Means of Social Safety Net and Social Protection in Thai Communities", *Procedia Engineering*, 32:1152-1156. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2012.02.070>
- Bonnet, C., Sophie B, and Pascale G. (2007). "Effects of Security Location on Societal Security in France." *Population Journal*, 61(1): 41 - 47.
- Cooper, M. (2008). The inequality of security: Winners and losers in the risk society, *Human Relations*, September. vol. 61 no. 9:1229-1258.
- Hawdon, J., Ryan, J. (2009). Social Capital, Social Control, and Changes in Victimization Rates, *Crime & Delinquency*, Volume 55 Number 4, <http://www.online.sagepub.com>
- Imanian, S. (2014). *Children's Sense of Security in Social Spaces: A Case Study of Middle-Class Children in Iran*, SAGE Open October-December: 1-9.
- Lindström, M., Merlo, J., Östergren, P. (2003). Social capital and sense of insecurity in the neighborhood: a population-based multilevel analysis in Malmö, Sweden, *Social Science & Medicine*, Volume 56, Issue 5, p 1111-1120.
- Petersen, H. Wandera, J. (2021). Contributions of Religious Actors to Peace and Security, *Current Dialogue: Special Issue of The Ecumenical Review*, 72(5): 833-848.
- Vornanen, R., Torronen M. and Niemela P. (2009). Insecurity of young people: The meaning of insecurity as defined by 13-17-year-old Finns, *Nordic Journal of Youth Research*, 17(4): 399-419.
- Weaver, D. (2010). "Social Security and Social Support" *Journals of Gerontology*, Series B: Psychological and Social Sciences 61(1): 24-34.